

Esimene Eesti malemeister Paul Rinne ja tema lugu

Tallinnas toimusid 26. detsembrist 1922 kuni 6. jaanuarini 1923 esimesed Eesti meistrivõistlused males, mängiti ringsüsteemis turniir kaheteistkümne maletaja osavõtul. Turniiri võitis Paul Rinne – mees, kelle elu ja tegemiste kohta on olnud seni üsna vähe teada, kuid viimasel ajal on õnnestunud saada uut ja huvipakkuvat infot, mida siinkohal lahkelt lugejategagi jagaks.

2008. aastal, kevade hakul, kohtusin Tallinna vanalinnas Paul Kerese malemajas läbi õnneliku juhuse esimese Eesti malemeisteri Paul Rinne pojapoja Peter Rinnega, kes oli tulnud koos emaga oma esiisade kodumaad Eestit külastama (Peter Rinne elab Suurbritannias).

Tutvustasin külalistele veidi malemaja ja ühtlasi vahetasime kontakte, kuna avaldasin soovi saada rohkem teavet esimese Eesti malemeisteri Paul Rinne kohta. Nüüd olemegi koostöös rahvusvahelise meistri Ülar Lauguga, kellele edastasid väärtuslikud kontaktid, sest ta soovis samuti lisainfot seoses „Eesti Spordi Biograafilise Leksikoni“ uue trüki maleosa ettevalmistamisega, saanud mõningast ajaloolise väärtusega infot.

Pojapoeg meenutab oma vanaisa

Peter Rinne kirjutab esmalt oma vanaisa sünni- ja surmaajast ning asjaoludest (tõlge inglise keelest): „Minu vanaisa, Paul Rinne, sündis 6. juulil 1889 Narvas. Tema surmakuupäev on vähem kindel. 1947. aastal sai tema naine Linda kirja ühelt endiselt sõjavangilt. See kiri rääkis sellest, et vanaisa Paul suri düsenteeriasse Nõukogude Liidu sõjavangina Hoydenswerderi laagris kusagil Dresdeni lähedal, Ida-Saksamaal. Kirjas märgiti, et ta suri üksinda 1946. aastal, teadmata, et tema naine ja poeg (minu isa) on sõja üle elanud. Ma kardan, et ei ole mingit märget tema surmakuupäeva kohta.“

Edasi saame Peter Rinne kirjast teada: „Vanaisa Paul liitus Saksamaa armeega millalgi 1944. aastal 54- või 55-aastasena – tema eesmärk oli võidelda Nõukogude Liidu vastu. Ma mäletan, kuidas mu isa rääkis mulle, et vanaisa Paul ei teadnud tegelikult mis pidi relva hoida – samamoodi ei olnud minu isa hea malemängus.“

Peter Rinne jätkab: „Vanaisa Paulil on kolm lapselast ja me kõik kurvastame, et meil pole kunagi olnud võimalust teda tunda. Minu isa seletuste ja lugude põhjal oli ta inimestest väga hooliv tähelepanuväärne mees.“

Veel tasub mainida Peter Rinne räägitud lugu, kuidas eesnimi „Paul“ nende perekonnas põlvest põlve rännanud on. Nii oli Eesti esimene malemeister Paul Rinne järjekorras neljas (!) sellenimeline mees, kes oma pojale pani nimeks samuti Paul Rinne (see mees on Peter Rinne isa), kes omakorda pani oma esimesele pojale nimeks Paul Rinne (kuna Peter Rinne ei ole mitte oma isa esimene poeg, siis pidi tema leppima asjaoluga, et esiisade kuulsat nime kannab tema vanem vend). Nõnda rändab nimi suguvõsas tänaseni edasi.

Esimesed Eesti meistrivõistlused males

Nüüd veidi pikemalt Tallinnas aastavahetusel 1922/1923 toimunud esimestest Eesti malemeistrivõistlustest, tänu selle turniiri võitmisele on läinud Eesti male ajalukku Paul Rinne nimi. Turniir avati Tallinnas „Estonia“ teatrimajas 26. detsembril 1922.

Heino Hindre koostatud raamatust „Male Eestis“ (Tallinn 1965) saame lugeda raskustest turniiri korraldamisel: „Aeg oli esile tõstnud vajaduse organiseerida ülemaalsed maleesivõistlused ka Eestis, kus viimane suurem turniir oli toimunud 1910. a. Seoses ülemaalse turniiri korraldamisega aga tekkis kohe mure – kust võtta turniiri läbiviimiseks raha? Eesti maleseltsid olid majanduslikult nõrgal järjel, väljastpoolt maletajate ringkondi aga polnud abi loota. Summad turniiri korraldamiseks siiski leiti ja „leidjaks“ oli „Estonia“ teatri

direktor, malesõber Karl Jungholz. Nimelt tegi ta ettepaneku koguda müürilehele, mis teatab esimese Eesti maleturniiri korraldamisest, hulgaliselt maksulisi reklaamkuulutusi. Idee lõi end õnnelikult läbi ning 1922. a. lõpul ilmusid Tallinna kuulutustepostidele omapärased maleafišid. Kokkuvõtete tegemisel selgus, et kogutud oli tolle aja kohta üllatavalt suur summa – 172 000 marka.“

Esimestest meistrivõistlustest võttis osa 12 mängijat Tallinnast ja Tartust, teised keskused jäid esindamata seetõttu, et puudusid maletajad, kes suutnuks kahe suurlinna esindajatele konkurentsi pakkuda. Auväärt tiitli omanikuks sai elukutselt raamatupidaja Paul Rinne, kes kogus 8,5 punkti 11st võimalikust ja edestas napi poole punktiga oma peakonkurenti keelemees Johannes Türni.

Turniirivõitja kohta leiame Heino Hindre koostatud raamatust „Male Eestis“ (Tallinn 1965) seejärel ka lühikirjelduse: „Juba 1907. a. oli ta võitnud esikoha Narva koolinoorte turniiril, 1910. a. jagas 3.-5. kohta Peterburi maleseltsi turniiril ja 1912. a. oli Harkovi esimaletajaks. Kvalifikatsioonistmestikku meil tollal veel ei kehtinud, kuigi kasutati nimetusi, nagu „esimese klassi mängija“ või välismaa eeskujul „peaturniiri mängija“. P. Rinnet, kes oli osa võtnud turniiridest ka Saksamaal, nimetatigi viimasena märgitud tiitliga.“

Toonase maleparemiku iseloomustamisel peeti Paul Rinne mängukäsitlust „läbimõelduks ja tasakaalukaks, mida mõnikord häiris liigne originaalitsemine“.

Mõnda malemeistri teistest olulisematest tulemustest

Enne, kui sai teoks järgmine turniir Eesti malemeistri nimele, selgitati kahel korral meister matši mängimise tulemusel ja mõlemal korral võitis väljakutsuja. 1925. aasta septembris-oktoobris Tallinnas peetud matši Paul Rinne ja Johannes Türni vahel võitis viimane skooriga 9,5:4,5 (+6, =7, -1) ning pälvis seeläbi Eesti malemeistri tiitli. Järgmisel aastal avaldas Türn raamatu „Matš Türn-Rinne Eesti malemeistri nime peale“, kus tõi ära kõik matšil mängitud partiid omapoolsete kommentaaridega. Täpselt viis aastat hiljem, septembris 1930 peeti uus matš meistri selgitamiseks, siis oli väljakutsujaks 20-aastane Vladas Mikenas, kes alistas Johannes Türni skooriga 6,5:3,5.

Teine turniir Eesti malemeistri selgitamiseks toimus alles 1932. aasta jaanuaris Tallinnas, kuid osavõtjaid oli sedakorda vaid viis. Esikohta jagasid Leho Laurine ja Paul Rinne, kelle vahel peetud kahepartiline järeلماتš andis samuti viigilise tulemuse. Lisanäitajate põhjal (Bergeri süsteem) kuulutati võitjaks Laurine.

1933. aastal oli Eesti meistrivõistlustel osalejaid juba seitse ja eelmise aasta kahe esimese osaks langesid viimased kohad – niivõrd palju oli muutunud Eesti males ühe aastaga! Tiitli pälvis Gunnar Friedemann, Paul Rinnel tuli leppida eelviimase kohaga.

Paul Rinne oli regulaarne osaleja Tallinna ja Helsingi vahel mängitud linnavõistlustel. Ta mängis Eestimaa pealinna eest põhjanaabrite vastu matšidel Tallinnas 1923, Helsingis 1924, Tallinnas 1925, Helsingis 1926, Tallinnas 1927 (eelpool mainitud kohtumised olid viis esimest sellelaadset matši), Helsingis 1930, Tallinnas 1931 ja Helsingis 1932. Vaid Helsingis 1928 ja Tallinnas 1929 toimunud linnavõistlustel ei mänginud Paul Rinne kaasa.

Paul Rinne olulisematest tulemustest rääkides tuleb Eesti tšempionaatide ja Tallinn-Helsingi linnavõistluste kõrval mainida veel kindlasti tema võitu Tallinna Eesti Maleseltsi (TEMS) 10. tegevusaasta juubeliturniiril 1926. aastal. Lõppjärjestus oli nimetatud turniiril järgmine: 1. P. Rinne, 2. Th. Germann, 3. A. Raudvere, 4. H. Israel, 5. E. Brasche, ... (23 osalejat).

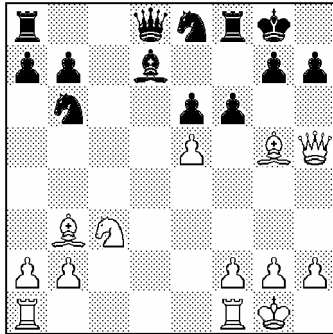
1934. aasta märtsis toimus Tallinnas kaheksa osalejaga ringsüsteemis turniir Austria malesuurmeistri Rudolf Spielmanni osavõtul. Paul Rinnele lõppes see võistlus 6.-7. koha jagamisega, ta kogus 2 punkti 7st.

Esimesed Eesti meistrivõistlused kirimales toimusid 1935-1936. Kaheteistkümne osaleja seas oli ka Paul Rinne, mängiti ringsüsteemis turniir. Esikoha sai Paul Keres 9 punktiga 11st,

järgnesid Erik Laht 8,5 ja Paul Rinne 8 punktiga. Tulevasele kuulsale malesuurmeistrile Paul Keresele pidi Paul Rinne tol turniiril alla vanduma.

Heino Hindre koostatud raamatus „Male Eestis“ (Tallinn 1965) kohtame seejärel Paul Rinne nime veel 1944. aasta augustikuu alguses avaldatud toleaeegses tippmaletajate edetabelis (paremusjärjestuses on ära toodud 20 nime), mida juhtis loomulikult suurmeister Paul Keres ja kus Paul Rinne paiknes 17. tabelireal. Nagu nüüd teame, siis pärast selle edetabeli avaldamist oli Paul Rinnel elada jäänud vaid mõned aastad.

Johannes Türn - Paul Rinne Matš Eesti meistri nimele, Tallinn 1925

Jälgime partiid omaaegsete kommentaaridega:

16.Oc2 „Fortissimo mängitud.“ **16...g6** „Kui 16...h6, siis 17.Oxh6 gxh6 18.Lg6+ Rg7 19.Lh7+ Kf7 20.Og6+ Ke7 21.Lxg7+ Vf7 22.Lxf7#.“

17.Oxg6 hxg6 18.Lxg6+ Kh8 19.exf6 Vxf6 „Mängu huvitavaim käik. Must pakub oma vankrit oda eest, et pealetungi tagasi lüüa. Tehtud käik on ka parem kui 19...Rxf6, sest siis oleksid valged käigud 21-24 veel palju mõjuvamad.“ **20.Lh5+** „Valge tahab rohkem kui vankri oda eest saada...“ **20...Kg8** „Parem oli 20...Kg7, et valulast f6 veelkordselt kaitsta.“

21.Re4 Rd5 22.Vad1 Le7 23.Vxd5! „Sellega muudab valge oma positsioonilise ülekaalu aineliseks. Lõpu viib valge musta kaasabil mõjuvalt läbi.“ **23...exd5 24.Rxf6+ Rxf6 25.Lg6+ Lg7 26.Lxf6 Lxf6 27.Oxf6 Kf7 28.Od4** ja must alistus 36. käigul.

Margus Sööt,
meistrikandidaat males